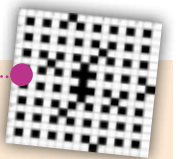

- pagina 6 - Uitzien naar licht
- pagina 7 - Puzzel mee en win!
- pagina 8 - 'Niet je afkomst, maar je toekomst is belangrijk'

Kerk in Zoetermeer

Uitgave van de Protestantse Gemeente Zoetermeer

6e jaargang | nummer 10 | december 2022

Migranten in de Bijbel

'Of het nu om vluchtelingen, avonturiers, gelukszoekers of veroveraars gaat: migratie is van alle tijden.'

Met deze zin opent een blog, gebaseerd op een thema-artikel uit de *Rechte Bijbel* van de website debijbel.nl – en hiermee wordt geen nieuws verteld. Of het moet zijn dat wij in onze tijd denken dat het vluchtelingen- en vreemdelingenprobleem een zaak is die ons in deze eeuw boven het hoofd groeit.

Niets is minder waar. Ook in de Bijbel zijn mensen telkens in beweging. Al in de eerste hoofdstukken worden Adam en Eva uit het paradijs verdreven en op de laatste bladzijde lezen we over thuis komen in een nieuwe wereld.

Wanneer het in de Bijbel over migratie en vreemdelingen gaat, wordt vaak het Hebreeuwse woord *geer* (meervoud *geriem*) gebruikt. Het gaat dan over vreemdelingen die ergens wonen zonder een eigen stukje grond te hebben. Wij zouden ze migranten noemen. Vluchtelingen vanwege hongersnood – zoals Elimelech en Noömi (Ruth 1:1-2), oorlog – zoals de Judeeërs in 2 Koningen 25:26, of krijgsgevangenen, die op het land aan het werk werden gezet (Jozua 9:16-27). Deze vreemdelingen vonden hun plaats te midden van de Israëlieten en stonden open voor hun wetten. Alleen in de wetten van Israël worden vreemdelingen genoemd als een groep die bijzondere bescherming verdient. Zij zijn voor God net zo belangrijk als de kwetsbare weduwen en wezen. Die bijzondere manier om naar vreemdelingen te kijken heeft te maken met de ervaring van het volk Israël: zij zijn zelf als *geriem*, als migranten uit Egypte ontsnapt, waar zij uitgebuit en mishandeld werden.

Nicolas Poussin (1594-1665), 'De vlucht naar Egypte', 1657, olieverf op doek, 216 x 146 cm, Musée des Beaux-Arts de Lyon

'Houd evenveel van hen als van jezelf'

Hun overkwam wat migranten op alle plaatsen en tijden is overkomen, de oorspronkelijke inwoners zien hen als een bedreiging en de Israëlieten kunnen als minderheidsgroep nauwelijks voor zichzelf opkomen. Daarom roepen de wetten van Mozes steeds weer op om vreemdelingen welkom te heten en goed te behandelen. Het gaat daarbij niet alleen om het naleven van de regels, maar ook om een houding. De Israëlieten moeten de migranten met andere ogen bekijken, zoals in Leviticus 19:33-34 staat:

'Jullie mogen mensen die als vreemdelingen in jullie land wonen, niet onderdrukken. Behandel hen alsof ze Israëlieten zijn. Houd evenveel van hen als van jezelf. Want jullie zijn zelf ook vreemdelingen geweest, toen jullie in Egypte waren. Ik ben de Heer, jullie God.'

In het Nieuwe Testament wordt meer algemeen over vreemden

gesproken. Dat heeft te maken met de veranderde achtergrond. Het gaat hier niet meer over een eigen staat met allerlei regelingen voor verschillende bevolkingsgroepen, maar over de proseliet of jodengenoot. Daarmee worden de niet-Joden bedoeld, die zich in het nieuwe land wel wilden houden aan de joodse wetten. Jezus gaat regelmatig met hen om en stelt ze als voorbeeld voor een groot geloof en goed voorbeeld. De volgelingen van Jezus laten zien hoe om te gaan met de vreemdeling door hen in huis te nemen (Matteüs 25:31-46).

Niet alleen regels, het gaat om een houding

Paulus geeft aan dat door het geloof de verschillen tussen volken wegvallen. Wie in Christus gelooft, hoort er helemaal bij, zegt hij in Kolossenzen 3:11:

'Jullie zijn nu nieuwe mensen. En nieuwe mensen zijn niet langer Joden of niet-Joden. Ze zijn ook niet langer slaven of vrije mensen. Ze zijn christenen! Christus is in jullie allemaal aanwezig, daarom zijn verschillen nu ook niet belangrijk meer.'

De bovengenoemde blog eindigt met de opmerking dat wie 'ja' tegen God zegt, daarmee ook 'ja' zegt tegen een voortdurende, dagelijkse pelgrimage. 'Zet je in voor de bloei van de wereld om je heen, en breng op die manier Gods nieuwe wereld een stukje dichterbij', luidt de laatste zin en deze brengt ons bij het heden. De Bijbel inspireert ons en roept ons op vreemdelingen lief te hebben en recht te doen. Voor God telt elk mens, daarom komt de Protestantse Kerk op voor vluchtelingen, stelt scriba ds. René de Reuver (protestantsekerk.nl). Letters op een scherm of op papier zijn niets-

Kerst 2022

Vlak na de geboorte van Jezus moesten Jozef en Maria vluchten. Judea was onveilig geworden, omdat koning Herodes de pasgeboren Messias wilde doden. In deze schildering vluchten Jozef en Maria met het Kind van het licht naar het donker. Links staat de classicistische architectuur symbool voor het goddelijke, rechts de woeste natuur voor het menselijke. Maria kijkt nog weemoedig om, terwijl Jozef zich door de engel laat leiden de toekomst in. De liggende herder verwijst naar de geboorte van Jezus en de aanbidding door de herders. De ezel kan ook gezien worden als een voorbode voor de Passieweek. Jezus zit op de rug van een ezel bij de binnenkomst in Jeruzalem met Palm- en Pasen. Rechtsachter grijpt een adelaar, vaak een verwijzing naar God, een slang: de overwinning van het goede op het kwade. Zo komen geboorte, dood en opstanding van Jezus samen in dit schilderij.

Bron: KunstVensters.com

zeggend zolang er niet daadwerkelijk actie wordt ondernomen.

Ondertussen kloppen vluchtelingen aan onze deuren

Mooi dat er veel gedaan wordt door kerken en vele andere organisaties. Zoals de projecten van Kerk in Actie, waarbij vluchtelingen humanaan worden opgevangen en perspectief geboden wordt. En het project 'Thuisgevers' dat zorgt voor beschikbare woonruimte aan statushouders voor een half jaar. Ook de bijzondere, hartverwarmende en creatieve hulp van particulieren aan hun kwetsbare medemens hoort in dit rijtje thuis. De wereld staat in brand en ook in Nederland zijn er steeds meer problemen. Ondertussen kloppen vluchtelingen aan onze deuren. Durft en wilt u hen in de ogen kijken en verder helpen? Doet u open?

• Hanneke Lam

De herders en de engel

Nog meer bezoek voor Jezus

Naar Egypte

LEZERSREACTIES

En u?

Wat doet u voor migranten van nu?

Mail vóór 23 december naar lezers@kerkinzoetermeer.nl of bel de eindredactie (079) 3 522 519

MONDIAL MOVERS

Verhuisbedrijf Henneken

Professionele verhuizers van huis uit.

- Particuliere verhuizingen
- Kantoor- en bedrijfsverhuizingen
- Nationale- en internationale verhuizingen • Verhuiskwintel
- Verwarmde en beveiligde inboedel-/archieffopslag

Goudstraat 51
2718 RD Zoetermeer
Telefoon: +31 (0)79-361 13 68

E-mail: info@henneken.nl
Internet: www.henneken.nl

Zoekt u iemand die uw administratie kan doen, maar kunt u deze niet in dienst nemen?

Hebt u iets te veel financiële administratie omhanden?

Vindt u uw administratie eigenlijk vervelend en tijdrovend werk?

Van der Kruk Consultancy

DÉ OPLOSSING VOOR UW ADMINISTRATIE

Ing. **Nettie van der Kruk**
T (06) 371 55 371
E contact@vanderkrukconsultancy.nl
I www.vanderkrukconsultancy.nl

Met betrokkenheid en respect wordt alles tot in detail geregeld

Teeuw

UITVAARTVERZORGING

Hoekeindseweg 61
Bleiswijk

www.teeuwuitvaartverzorging.nl

Dag en nacht bereikbaar

079 - 342 60 70

Redactie.AMG

JOURNALISTIEK BUREAU

A.M. van der Giessen-van Velzen

(079) 3 522 519
Redactie.AMG@online.nl

ZEKER VAN VAKWERK ZEKER VAN DORP

Van Dorp – uw technisch dienstverlener

Van Dorp is specialist in technisch beheer van bestaand vastgoed. Wij nemen u het hele proces uit handen en denken met u mee hoe u uw pand optimaal kunt inzetten en verduurzamen.

Als familiebedrijf hebben wij betrokken medewerkers met passie voor techniek. Met vakkennis en persoonlijke aandacht realiseert Van Dorp duurzame oplossingen. U bent verzekerd van een gezonde leef- en werkomgeving. Dankzij onze landelijke overkoepeling en regionale aanwezigheid zijn wij altijd dichtbij. Neem contact met ons op via (079) 368 76 87 voor vrijblijvend advies.

vandorp.eu

Van Dongen

Uitvaartzorg met karakter

- Kleinschalige onderneming met persoonlijke zorg en aandacht
- 24 uur per dag bereikbaar
- Ongeacht uw verzekering

Bel na overlijden
079 - 343 43 03
wij zijn 24 uur per dag bereikbaar!

Van Dongen
UitvaartZorg & UitvaartCentrum

Bredewater 20a, 2715 CA Zoetermeer
079 - 343 43 03 • www.vduz.nl

Hospice - Elim

MOERKAPELLE

Scan de QR-code om een kijkje te nemen in het hospice.

Wilt u meer weten over een verblijf of vrijwilligerswerk in het hospice?
079 820 0881 www.hospice-elim.nl

Hospice Elim in Moerkapelle is een bijna-thuis-huis voor mensen in de laatste levensfase.

PHOTO'S by Leonie

info@photosbyleonie.nl
06-526 300 48

www.photosbyleonie.nl

Schoonheidssalon Azora

natuurlijke schoonheid

- Schoonheidsbehandelingen
- Duo behandelingen
- Aangesloten bij ANBOS en Provoet
- (Diabetisch) pedicure
- Shellac CND
- Microneedling
- Diverse specialisaties

Balthasarschans 9
2728 EP Zoetermeer
079 341 43 05
info@salonazora.nl
www.salonazora.nl

Annelies Bouwhuis

PROFESSIONAL ORGANIZER

De business organizer voor:

- Coaching op het gebied van time-management en mailmanagement.
- Workshops en trainingen.
- Digitaal opruimen op uw pc.
- Hulp bij gebruik Microsoft Office (Outlook, Teams, OneDrive, enz).
- Vergroten van uw digivaardigheid.

06-53757497 info@anneliesbouwhuis.nl anneliesbouwhuis.nl

ichthus boekhandel

bijbels boeken muziek

Dorpsstraat 74
2712 AM Zoetermeer
079-3162081

ICHTHUSBOEKHANDEL.NL

Gebroeders Hurman

een vertrouwde naam voor al uw bouw wensen

Bouwbedrijf | Gebroeders

Huurman

100 jaar vakmanschap en deskundigheid in nieuwbouw, verbouw, onderhoud en renovatie.

www.gebruurman.nl

PATERNOTTE

UITVAARTZORG

“Als u afscheid moet nemen, dan wilt u dat natuurlijk zo goed mogelijk doen”.

079 - 303 22 03
24 uur per dag bereikbaar

Koraalrood 153, 2718 SB Zoetermeer
www.paternotteuitvaart.nl
info@paternotteuitvaart.nl

HERBERG OUDE KERK ZOETERMEER

klassieke concerten en zaalverhuur

Dorpsstraat 59, 2712 AD Zoetermeer
E info@herbergoudekerk.nl M 06 8351 0287

WWW.HERBERGOUDEKERK.NL

KERK ALS 'THUISGEVER'

Er zijn voor vluchtelingen

REPORTAGE • Klaarstaan en vluchtelingen onderdak bieden, hoe doe je dat? Dat wisten de mensen van de Zoetermeerse samenwerkingsgemeente Het Lichtbaken ook niet. Maar toen de oorlogsbeelden in Oekraïne met al die vluchtende mensen eind februari binnenkwamen, stond één ding vast: we helpen!

Er werd gebrainstormd en meteen spijkers met koppen geslagen. De kerkenraad legde de plannen voor aan de gemeente en er werd een stuur- en taakgroep samengesteld die het gingen regelen. Kerkgebouw Het Kompas aan het Piet Heinplein werd op dat moment niet voor diensten gebruikt en de ideeën en plannen konden begin maart in rap tempo uitgewerkt worden.

'We hebben het als een gebedsverhoring ervaren dat alles zo goed ging, al renden we in het begin van hot naar her', zeggen

de mensen van de groep die ik in de Kompas-huisvesting spreek. Ieder voor zich voelde een innerlijke sterke kracht en elke oproep voor wat dan ook werd rijk ingevuld. Geld, goederen en menskracht, want een kerk als woonruimte aanbieden is niet niks. 'Waar moest de douche komen? Hoeveel mensen kunnen hier een plek krijgen?'

Voor de voorzichtige arm om hen heen

En dan zijn ze daar, de vluchtelingen. Nog meer vragen: 'Hoe kunnen we elkaar verstaan?' Wonderlijk genoeg waren er meteen tolken beschikbaar. Anderen wisten wegen te bewandelen om de mensen aan de nodige papieren te helpen. Vooral was daar die voorzichtige arm om hen heen ... want de vluchtelingen waren hier dan vreemd, maar de mensen die willen helpen zijn voor hen net zo goed vreemd. Dat onbekende bracht mooie en soms hilarische dingen met zich mee. Soms ook onbegrip of afwachten, want een tolk kan niet altijd de emoties en gevoelens overbrengen. De zorgen om geliefden die achterbleven zijn enorm.

'Het is goed om nu hier te zijn'

Zeker in het begin, toen er zo'n twintig vluchtelingen opgevangen werden, waren er de hele dag mensen aanwezig om antwoorden te vinden op hun vragen. Vooral ook om te laten merken: 'We zijn er voor jullie.' Wederzijds vertrouwen groeide, en ook de veerkracht van de vluchtelingen. Daar spreekt het team met bewondering over. Niet bij de pakken neerzitten, maar werk zoeken, vragen of de kinderen naar school kunnen. En leren fietsen! Ook waarderen de mensen van het team het op hun beurt dat anderen er voor hen weer waren. Predikant Arrie Mak en zijn vrouw

nodigden hen regelmatig uit en vroegen of ze het wel volhielden en waar ze tegenaan liepen. Ze werden erdoor bemoedigd en ervaren ook veel gebed voor hun werk, nog steeds. Tijdens dit gesprek is er taart, gemaakt door één van de Oekraïense bewoners. Het vluchtelingengedruide vindt het moeilijk wat ze allemaal doormaken. Toch zeggen ze: 'Het is goed om nu hier te zijn.' De moeder zou wel een T-shirt willen dragen met 'I love Zoetermeer'. Een stuurgroep lid vult aan: 'Met dan aan de voorkant 'I love Odessa', want dat ligt het dichtst bij je hart!'

• Marjolijn van der Haven-Verweij
Foto's: Michealla Vogel-Bregman

VAN DE REDACTIE

Engelen herbergen

*Toen ik koud was
gaf je Mij je eigen kleren
Ik was een vreemdeling
jij liet Mij binnegaan
En wat je ooit gedaan hebt
aan de minste van Mijn broeders
zegt Jezus
dat heb jij aan Mij gedaan*

Op rijm zette Rikkert Zuiderveld dit lied bij Matteüs 25, waar Jezus beschrijft hoe alle volken straks verzameld worden om Zijn troon. 'Ik was een vreemdeling en u hebt Mij gastvrij onthaald', zegt Hij tegen de mensen die Hij dan 'de gezegenden van Mijn Vader' noemt. Hij voorspelt dat zij zullen vragen: 'Maar wanneer dan ...?' Zijn antwoord is: 'Alles wat je doet voor een van dezen, doe je aan Mij.' In diezelfde geest staat in de brief aan de Hebreeënen: 'Onwetend hebben zij engelen geherbergd', als vervolg op de aansporing: 'Houd de onderlinge liefde in stand en houd de gastvrijheid in ere.' Ik worstel daarmee. Want hoe dan, waar, wanneer ... kan ik iets doen, iets betekenen? Het gaat om je houding lees ik op de voorpagina en in de interviews in deze december-krant. Je hart openstellen voor ieder die je weg kruist. Dat brengt me weer bij Jezus. Hij wist wat Hij deed. Hij kwam in die kribbe, Hij droeg dat kruis.

• Marieke (A.M.) van der Giessen-van Velzen
HOOFD/EINDREDACTEUR

ADVENT EN KERST SAMEN MET DE KINDEREN

'Ik kan niet wachten!'

In de Ichthuskerk zijn we de Adventsperiode ingegaan met het BijbelBasics-project 'Ik kan niet wachten'. Het woord 'advent' betekent 'komst'. We kijken uit en wachten op de komst van Jezus. Dat vieren we met Kerst.

Traditiegetrouw wachten we er in deze tijd ook op dat Hij terugkomt uit de hemel. Dit zien we overal in de Bijbel terug: wachten op een Messias en Verlosser. In het kerstverhaal wordt over Jezus verteld als de vervulling van deze belofte. Hij verbindt God en mensen en laat ons al iets van Gods nieuwe wereld zien. Op de eerste zondag van Advent lezen we over deze verwachting van Jezus' terugkomst uit de hemel, uit Jakobus 5:7-8. Op de zondagen erna ontdekken we hoe Maria, Jozef, Simeon en Hanna en de wijze mannen uit het oosten elk op hun eigen manier wachten op de vervulling van Gods belofte. De kring wordt steeds groter en wijder. De wereld wacht. Wacht je mee?

• Marga Verbeek
KINDERDIENSTTEAM ICHTHUSKERK

Thuis en in de kerk

In de Ichthuskerk - en ook in Oude Kerk - wordt bij dit kinderproject een poster gebruikt, waarop iedere zondag van Advent een wachtende figuur wordt geplakt. Daarbij worden ook symbolen neergezet die met die persoon te maken hebben. Voor thuis is er dezelfde poster in het klein en een boekje voor het hele gezin, met verhalen, opdrachten en vragen om over na te denken.

'Levenslicht'

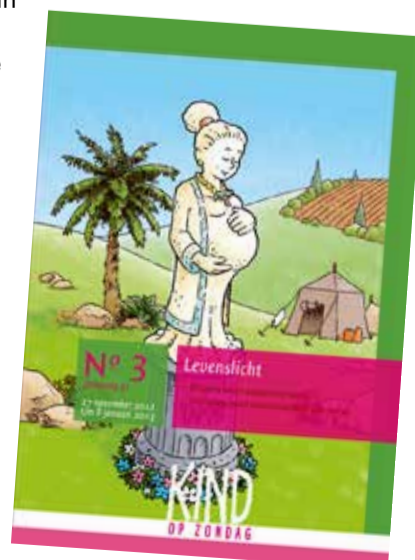
In De Regenboog is de Kindernevendienst aan de slag gegaan met het Adventsproject 'Levenslicht' van Kind op Zondag. Het gaat het om de voormoeders van Jezus en om het licht: bij God en bij Jezus hoort licht, bij moeders levenslicht.

Tussen alle mannen in de geschiedenis van Israël springt een aantal vrouwen eruit. Elke zondag in deze adventstijd wordt er aandacht besteed aan zo'n vrouw.

Ze zijn allemaal voormoeders: Batseba, Ruth, Rachab, Tamar, en ook de moeder: Maria. Ruth komt uit Moab, Rachab uit Kanaän; zo is duidelijk dat ook andere volken hun rol hebben in het verhaal van Israël, in de komst van Jezus.

In de kerkdienst is er elke week een poster van een van de vrouwen en ook een 'standbeeld' met een attribuut. Als de kinderen een pepermuntje in haar hoed gooien, komt zij tot leven en beantwoordt zij een paar vragen van hen en de voorganger. Daarna gaan de kinderen naar de nevendienst.

• Willy Tieman

KERKDIENTEN DECEMBER

Bezoek voor actuele informatie over kerkdiensten en activiteiten de websites van de wijkgemeenten, de website PGZOETERMEER.NL en onze website KERKINZOETERMEER.NL

Gemeente	Zondag 4 december Tweede Advent	Zondag 11 december Derde Advent	Zondag 18 december Vierde Advent	Zaterdag 24 december Kerstavond	Zondag 25 december Eerste Kerstdag	Zaterdag 31 december Oudejaarsdag	Zondag 1 januari Nieuwjaarsdag
WIJKGEMEENTE OUDE KERK Oude Kerk Dorpsstraat 59, 2712 AD T (079) 316 39 09 W oudekerkgemeente.nl	10.00 uur: Ds. P.H. Zaadstra Kockengen	10.00 uur: Ds. C.H. Wesdorp	10.00 uur: Ds. C.H. Wesdorp 15.00 uur: Kinderkerstfeest 20.30 uur: Festival of Lessons and Carols	21.30 uur: Ds. C.H. Wesdorp Kerstnachtsdienst	09.45 uur: Ds. C.H. Wesdorp	19.30 uur: Ds. C.H. Wesdorp	10.30 uur: Ds. C.H. Wesdorp
WIJKGEMEENTE ZOETERMEER-ZUID De Regenboog Nathaliegang 263, 2719 CR T (079) 362 87 03 • W pwzz.nl	10.00 uur: Mw. M. Schipper-Boven	10.00 uur: Ds. J.T. van der Wolf	10.00 uur: Mw. ds. E. van der Wolf-Kox 14.30 uur: Adventszang	17.00 uur: Kleuterviering 19.00 uur: Stalviering 22.00 uur: Ds. J.T. van der Wolf en mw. ds. E. van der Wolf-Kox Kerstnachtsdienst	10.00 uur: Ds. J.T. van der Wolf en mw. ds. E. van der Wolf-Kox	19.30 uur: Ds. J.T. van der Wolf en mw. ds. E. van der Wolf-Kox	10.00 uur: Ds. J.T. van der Wolf en mw. ds. E. van der Wolf-Kox
WIJKGEMEENTE OOSTERKERK Oosterkerk Oosterheemlein 320, 2721 ND T (079) 342 50 90 W oosterkerkzm.nl	09.30 uur: Ds. P. Baas Heilig Avondmaal 17.00 uur: Ds. P. Baas Voortzetting en dankzegging HA	09.30 uur: Ds. D. van Vreeswijk Rotterdam-Jesselmonde 17.00 uur: Ds. J.A. van den Berg Hart4U-dienst	09.30 uur: Ds. E. van den Ham 17.00 uur Ds. M.C. Batenburg Gouda	21.30 uur: Ds. P. Baas en Timo Hagendijk Kerstnachtsdienst	10.30 uur: Ds. P. Baas en Timo Hagendijk	19.30 uur: Ds. P. Baas	10.30 uur: Ds. P. Baas 17.00 uur: Geen dienst
WIJKGEMEENTE ZOETERMEER-NOORD Ichthuskerk Parkdreef 258, 2724 EZ T (079) 341 36 20 W pwzn.nl	10.00 uur: Ds. R. ten Hoopen Bergambacht	10.00 uur: Mw. A. Lodder 12.00 uur: Dhr. J. Roest Chagallviering	10.00 uur: Ds. J. Steenkamp Lunteren	17.00 uur: Mw. A. Lodder Kinderkerstfeest 21.30 uur: Mw. ds. M. van der Zwaag-de Haan 22.00 uur: Mw. A. Lodder Jongerenkerstnachs	10.00 uur: Ds. A. Sterrenburg Voorburg	19.30 uur: Mw. ds. M. van der Zwaag-de Haan	12.00 uur: Mw. A. Lodder
ADVENTSKERKGEMEENTE Adventskerk Julianalaan 3, 2712 CB T (079) 316 61 76 • W vcgz.nl		10.30 uur: Mw. ds. M. Kwant			10.30 uur: Ds. K. van Klaveren		

UITGELICHT

Zie voor de uitgebreide Agenda kerkinzoetermeer.nl/agenda en kerkinzoetermeer.nl/gaandeweg

'Hart4U aan tafel'

Elke tweede zondag van de maand is er 'Hart4U aan tafel'. Zingen met de band, luisteren naar een Bijbelverhaal en een goede spreker. Daarna ontmoeting en eten. Dat kan een broodjes- of stamppotbuffet zijn of pannenkoeken. Iedereen mag meeten en aanmelden is niet nodig.

11 december, 17.00 uur, Oosterheemlein 320 W oosterkerkzm.nl

Adventssamenzang

Op de derde zondag van Advent al zingend zicht krijgen op het Licht van Kerstmis. Adventsliederen worden afgewisseld met gebed, lezing, gedichten en het adventsverhaal 'Het venster met het goudgele licht' van Marinus van den Berg. Muzikale medewerking is er van Arie Vooijs op orgel en piano. Bij de uitgang is er een collecte voor de onkosten en voor Stichting Oosterfaantje.

18 december, 14.30 uur, De Regenboog W pwzz.nl

Advent & Kerst, gezegd & gezongen

Zondag 18 december wordt een Festival of Lessons and Carols gehouden in de Oude Kerk, Dorpsstraat 59. In deze viering worden lezingen (Lessons) over het Christusfeest afgewisseld met advents- en kerstliederen (Carols), zowel samen met koorwerken. Aan deze muzikale avonddienst werken mee het Projectkoor Oude Kerk, onder leiding van dirigent Ronald de Jong, Iddo van der Giessen, organist in Rotterdam-Schiebroek, en voorganger ds. Kees Wesdorp. Let op: het begint om 20.30 uur. Kom en beleef het mee!

18 december, 20.30 uur, Oude Kerk W oudekerkgemeente.nl - ook voor pdf van de liturgie en livestream

TOP2000-DIENST

Vrijdag 30 december - 19.30 uur: Top2000-dienst

Na twee jaar online kan de Top2000-dienst weer live plaatsvinden: vrijdag 30 december in de Ichthuskerk. Het thema is het veelbesproken woord 'Energie'. We hebben een energieke band met zangers en zangeressen die een aantal Top2000-nummers ten gehore brengen. Er wordt creatief toneelspel opgevoerd, voorganger Arianne Lodder loopt warm voor een speelse overdenking en er is ook een interactief gespreksdeel. Denk alvast na waar jij energie van krijgt in je leven. Wij zorgen ervoor dat je het niet koud krijgt tijdens deze dienst!

30 december, 19.30 uur, Ichthuskerk, Parkdreef 258

COLOFON

Kerk in Zoetermeer is een uitgave van de Protestantse Gemeente Zoetermeer. Deze krant verschijnt tien keer per jaar.

6e jaargang | nummer 10 | december 2022

Redactie

Jan Blankespoor, Liesbeth van Daal, Marjolijn van der Haven-Verweij, Hanneke Lam, Helma Nieuwstad, Willy Tieman, Joke Westerhof

Hoofd- en eindredactie

Marieke van der Giessen-van Velzen
E redactie@kerkinzoetermeer.nl
W www.kerkinzoetermeer.nl

Ontwerp en vormgeving

Jessica Monker

Druk

Opmeer Drukkerij bv, Den Haag

Medewerkers aan dit nummer

Flip Bakker, Hans van der Bit, Gerda Griffioen, Peter van Holten, Fien Meirssonne, Hans van Oort, Theo Poot, Marga Verbeek, Willem Vermeulen, Arie Vooijs, Leonie Vreeswijk-Feith, Els van der Wolf-Kox

Kopij januarinummer

Kopij over 4 januari t/m 3 februari insturen uiterlijk woensdag 7 december. De januarikrant zal op woensdag 4 januari verschijnen.

Bezorging

Buytenwegh/De Leyens, Noordhove, Seghwaert, Oosterheem: Bert de Jong
T (079) 346 00 54 / 06 44 55 01 49
Rokkeveen: Fam. J.C. Jol • T (079) 362 06 03
Meerzicht: dhr. P. v/d Broek • T (079) 321 43 91
Dorp, Driemanspolder, Palenstein, Stadshart: Mw. A. Maas • T (079) 316 63 73

Vrijwillige bijdrage

Jaarlijks wordt aan lezers een vrijwillige bijdrage gevraagd, richtprijs € 22, over te maken naar **NL15 RABO 0373 7337 04** t.n.v. Protestantse Gemeente Zoetermeer Kerkblad. Elke gift is welkom. Hartelijk dank.

Kerkelijk Bureau

U kunt op dinsdag- en vrijdagochtend van 09.30-11.30 uur terecht op het Kerkelijk Bureau. Of bellen met T (079) 316 82 56. E kerkbureau@pgzoetermeer.nl of T 06-1236 5054 (Gerda)
Frans Halsstraat 3, 2712 JS
W www.pgzoetermeer.nl

Het Kerkelijk Bureau is in de Kerstvakantie gesloten van 26 december t/m 6 januari.

Abonnement of losse nummers?

E info@kerkinzoetermeer.nl • T (079) 3 522 519

Ook adverteren?

Bekijk onze advertentietarieven en neem contact op over de mogelijkheden!
E advertenties@kerkinzoetermeer.nl
W kerkinzoetermeer.nl

OVERIGE DIENSTEN & VIERINGEN

Ons Honk Halte 2717 • Carry van Bruggenhove 27, 2717 XT
Maandelijkse dienst voor doven

Zondag 11 december 10.00 uur Ds. H. Wulffraat

Vivaldi • Brechtzijde 45, 2725 NR • Maandelijkse dienst

Zondag 18 december 10.30 uur Mw. W. van Hengel

PERRONMEETINGS

Oosterkerk (Bovenzaal) Oosterheemlein 320, 2721 ND
W www.perron-oosterheem.nl/perronmeeting

Datum	Tijd	Spreker
zondag 4 december	11.15 uur	Timo Hagendijk en Pieter Baas
zondag 11 december	11.15 uur	Martijn de Jong
zondag 18 december	11.15 uur	Pieter-Jan Rodenburg
zondag 25 december	10.30 uur	Samen met Oosterkerk
zondag 1 januari	11.15 uur	Timo Hagendijk

WEEKSLUITINGEN

WelThuis De Morgenster Nassaulaan 11, 2712 AT • T (079) 316 48 88

Datum	Tijd	Voorganger
vrijdag 2 december	15.30 uur	Ds. C.H. Wesdorp
vrijdag 9 december	15.30 uur	Mw. M. van den Boomgaard
vrijdag 16 december	15.30 uur	Drs. E. Leune
vrijdag 23 december	15.30 uur	Zang olv Johan van Oeveren
vrijdag 30 december	15.30 uur	Mw. W. van Hengel

CONTACT

PROTESTANTSE WIJKGEMEENTE OUDE KERK

Predikant ds. C.H. Wesdorp • Wambahout 1, 2719 KD
T (079) 316 34 54 • E predikant@oudekerkgemeente.nl
Vrije dag dinsdag
Pastoraal contact Marja van den Boomgaard
T 06-2251 2609 • E boomma@xs4all.nl
Scriba: Ria Kamp • T (079) 361 03 18
E scriba@oudekerkgemeente.nl

PROTESTANTSE WIJKGEMEENTE ZOETERMEER-NOORD (ICHTHUSKERK)

Ambulant predikant ds. Marina van der Zwaag-de Haan
Werkdagen: di en do
T (0172) 607 329 / 06-2369 7249 • E m.zwaaghaan@hetnet.nl
Jongerenpastor Arianne Lodder
T 06-2324 1540 • E kerkelijkwerker@pwzn.nl
Werkdagen: ma en di
Scriba E scriba@pwzn.nl

PROTESTANTSE WIJKGEMEENTE ZOETERMEER-ZUID (DE REGENBOOG)

Predikanten Jan en Els van der Wolf-Kox
Parelgruis 56-58, 2718 NV • T (079) 8897432
T 06-3863 6293 (Jan) • E jtvanderwolf@gmail.com
Werkdagen: ma t/m vr
T 06-3863 6292 (Els) • E evanderwolfkox@gmail.com
Werkdagen: ma, di, do en vr
Scriba Frits von Meijenfeldt
T 06-4042 7683 • E scriba@pwzz.nl

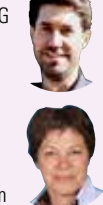
VRIJZINNIGE GEMEENTE ADVENTSKERK

Voorganger ds. Karl van Klaveren • T 06-1104 1992
Secretaris Marja Hofman • E secretaris@vcgz.nl
Perron Centrum • Oosterheemlein 320, 2721 ND
Missionair pionier Timo Hagendijk
Werkdagen di t/m vr • T 06-5095 4628
E pionier.oosterheem@gmail.com • W www.perron-oosterheem.nl
Perron 1 • Schiebroekstraat 1, 2729 LR
Missionair opbouwwerker • Jacqueline Gravesteyn
Werkdagen ma, do, vr • T 06-1165 3972
E jacqueline@perron1zoetermeer.nl

HERVORMDE WIJKGEMEENTE OOSTERKERK

Predikant ds. Pieter Baas • Berkelstroom 47, 2721 AG
T 06-8359 9143 • E predikant@oosterkerk@gmail.com
Vrije dag di-middag, do-middag en zaterdag
Scriba Marten Heikoop • T 06-4033 8226
E scribawijk4@gmail.com
Pastoraal werker Cocky van Dorp
T 06-2473 5383 • E cdvandorp@hotmail.com
Zalenverhuur E zalenverhuuroosterkerk@gmail.com

Halte 2717
Buurtpastor Johan Roest • T 06-8263 7362
E buurtpastor@halte2717.nl • W www.halte2717.nl

De Pelgrim • Frans Halsstraat 3
Pionier Gerda Griffioen • T 06-2497 5092
E gerda@depelgrimzoetermeer.nl
W www.depelgrimzoetermeer.nl

DEEL JE LEVEN!

'Integratie heeft vriendschap nodig'

'Natuurlijk gaat Yusuf helpen. Ik ken de gebrokenheid, de teleurstellingen in je ziel, bij mij kun je praten en veilig zijn.' Gastvrij en gedreven geeft de Koerdische Turk Yusuf Kizilirmak zijn hart en zijn tijd aan nieuwe mensen in Nederland. 'Ik was zelf zo'n vluchteling.'

'Ik was een ijverige alevitische moslim, die als Koerdisch jongetje Turks had geleerd in Ankara. Toen ik een jaar of veertien was hielp ik twee Amerikanen met sjouwen en ik raakte bevriend met hen. Een mooie kans, dacht ik, om ze te bekeren tot de islam. Dat zou voor mij toegang tot het paradijs betekenen. Maar wat was het een eyeopener hoe zij met mij omgingen, mij ontvingen aan de maaltijd, Engels leerden. Zij leefden hun geloof in God uit, gewoon in hun doen en laten alle dagen van de week. Ik werd nieuwsgierig en ging mee naar hun Engelstalige baptistenkerk op de Amerikaanse basis. Wat ik daar ontdekte, was goud! God die naar ons toegekomen is in Jezus en zegt: 'Kom naar Mij toe als je moe bent. Ik ben niet gekomen om te oordelen, maar om te redden.' Een Turkse Bijbel die ik mee naar huis nam, werd meteen in de kachel gegooid. Twee jaar ging ik daarom in het geheim, christen-zijn was streng verboden. Ik werd gedoopt in de rivier die Kizilirmak heet, net als mijn naam:

Yusuf en vriend Franck (midden) met Oekraïners Yevgeny (met muts) en Andrii Shkapa. Zij hielpen in 't Centrum bij de Pelgrimskerk met schilderen en fietsen opknappen.

'de rode rivier'. Nu symbool voor mij van het bloed van Christus. Ik moest in dienst en toen ik weer terug was werd de voorganger van mijn Amerikaanse kerk uitgezet. Toen was ik niet langer veilig in Ankara. Mijn familie wist nog steeds van niets. Ik verliet het land en ging met de bus naar Europa. Naar Nederland, want daar had ik één adres: van de Nigeriaanse ambassadeur in Den Haag.

'Je hebt iemand nodig om naast je te zitten'

Dat was in 1978. Na één overnachting werd ik op straat gezet omdat ik christen bleek. Een maand lang zwierf ik rond, zonder slaapplek, zonder douchegelegenheid, met m'n koffertje en m'n kleine beetje Engels. 'Heer, is dit het nu?' Tot ik binnenliep in de St. John Anglican Church en stinkend en wel meegenomen werd

door Gijs naar zijn ouderlijk huis. Hij woont inmiddels in het buitenland, maar onlangs logeerde hij bij ons toen hij zijn vader een bezoek bracht. In Nederland kreeg ik een thuis, én een opdracht.' Samen met zijn vrouw Hilda is Yusuf persoonlijk en vanuit de Rafaëlgemeenschap Joël Zoetermeer betrokken bij het opvangen van vluchtelingen en taalcoaching via Vluchtelingenwerk. Ze houden contact met een Chinese familie, Eritrese vrouwen, een Afghaans gezin van wie de zoon inmiddels studeert en de andere kinderen helemaal geïntegreerd zijn in de Nederlandse samenleving. In de Taskforce Vluchtelingen die eind vorig jaar door de gezamenlijke kerken werd opgezet, draaide Yusuf met onder anderen René Bos van de Oosterkerk, Flip Bakker van Het Kompas en het ILOZ, Gerda Griffioen van Stichting Present, volop mee. Zijn baan bij Telecombedrijf Rood was net

gestopt omdat hij met pensioen ging. Dat kwam heel goed uit. 'Eerst stonden we klaar voor statushouders die in Complex A12 werden gehuisvest, maar dat liep niet zo makkelijk met het COA. Toen kwamen de mensen uit Oekraïne in Zoetermeer. Dat werd eerst vooral praktisch meelopen. Een huisarts regelen, waar kunnen de kinderen naar school, Pampers aanslepen, een buggy, met De Binnenbaan naar werk zoeken, vééél fietsen vinden. In 't Centrum aan de Frans Halsstraat waren we drie morgens open, voor ontmoeting en taalles. Mensen met trauma's, mensen die doordraaien of heel angstig zijn. Je hebt iemand nodig om naast je te zitten. Integratie heeft vriendschap nodig. Gastvrijheid is de sleutel. Een kopje koffie drinken, vragen hoe het gaat, een keertje langs gaan, samen eten. Deel je leven!'

'Ik wil een bruggenbouwer zijn in dit land'

'Veertig jaar geleden kwamen veel migranten uit Turkije, Irak, Afghanistan. Ik kon er voor hen zijn, ik spreek die talen. Via kerken en de stichting Evangelie & Moslims kom ik nog steeds met moslims in contact. Ze hongeren naar vrede en rechtvaardigheid. Wij kunnen Gods Koninkrijk zichtbaar maken. Samen met Hilda heb ik hier mijn weg gevonden. Als christenen zijn we mensen met hoop, voor angst mag geen plaats zijn. Ik wil een bruggenbouwer zijn in dit land.'

• Marieke van der Giessen-van Velzen

Geloof was lange tijd op de achtergrond geraakt, maar ging ineens weer spreken. Het raakt mij diep zoals Evon hierover vertelt. Niet even 'halleluja', maar door alle strubbelingen en spanningen heen weet ze: 'God ziet mij, Hij is erbij.' Ze komt regelmatig bij de Perronmeetings en ook in de kerkdiensten van de Oosterkerk. Evon is thuisgekomen in Nederland, in Zoetermeer. Ze heeft er een mooie baan in de thuiszorg en kan veel voor mensen betekenen. Ook de mensen die door de jaren heen om haar heen kwamen. Maar Kenia blijft, met de vele warme herinneringen die ze meedraagt in haar hart, toch het moederland.

• Marjolijn van der Haven-Verweij

Onthaal van Oekraïense gezinnen bij Yusuf en Hilda thuis.

Thuisgekomen in Zoetermeer

PORTRET • Ruim twintig jaar woont Evon nu in Nederland. Zij is geboren in Kenia in de stad Nairobi en opgegroeid in een groot gezin. Haar moeder – een krachtige vrouw, net als haar oma – deed er alles aan om de kinderen een goede christelijke opvoeding te geven en vooral scholing.

Als eerste stap buiten Kenia gaat Evon naar Zwitserland. Zij had daar eerst een fijne relatie, maar die is verdrietig geëindigd. Met haar zontje gaat ze terug naar Kenia en ze wordt danseres. Op een dag komt haar gezelschap in Nederland waar ze optreden in een circus in Roermond. In Nederland ontmoet ze haar huidige man. Verlieft maakt ze plannen om naar Nederland te komen. In korte tijd waren de papieren in orde en ze ging met haar liefde in

Waddinxveen wonen. Verbazend snel had ze ineens familie, vrienden en land achtergelaten.

'God ziet mij, Hij is erbij'

In het nieuwe land is niet alles even makkelijk. Inburgeringscursus: die taal gaf echt hopeloze momenten. Gelukkig kwam er later een leraar die als geen ander begreep wat ze doormaakte. Haar zontje was intussen naar school

gegaan en kon zijn mama wel helpen, hij had het Nederlands snel onder de knie. Hij kreeg vriendjes en had het reuze naar zijn zin in Waddinxveen. Evon minder. De uitnodiging voor een kopje thee bleef uit. Je leefde in eigen kring. Ze was een paar keer in Zoetermeer geweest en daar voelde de sfeer heel anders, aangenamer. Ze verhuisden, en ze voelt zich hier nu helemaal thuis. Vooral ook omdat ze weer teruggegaan is naar de kerk.

Geloof was lange tijd op de achtergrond geraakt, maar ging ineens weer spreken. Het raakt mij diep zoals Evon hierover vertelt. Niet even 'halleluja', maar door alle strubbelingen en spanningen heen weet ze: 'God ziet mij, Hij is erbij.' Ze komt regelmatig bij de Perronmeetings en ook in de kerkdiensten van de Oosterkerk. Evon is thuisgekomen in Nederland, in Zoetermeer. Ze heeft er een mooie baan in de thuiszorg en kan veel voor mensen betekenen. Ook de mensen die door de jaren heen om haar heen kwamen. Maar Kenia blijft, met de vele warme herinneringen die ze meedraagt in haar hart, toch het moederland.

• Marjolijn van der Haven-Verweij

QRST-route

QRST-route voor iedereen

Scan de QR-codes en volg zo het kerstverhaal op een verrassingsroute door het Dorp. Een speurtocht voor iedereen uit heel Zoetermeer. Je kunt de wandeling op ieder moment lopen, vanaf zondag 11 december tot en met Tweede Kerstdag! Je start bij de kerstboom op het kerkplein van de Oude Kerk, Dorpsstraat 59, en speurt samen met je vrienden en vriendinnen, papa's en mama's, opa's en oma's en iedereen die mee wil wandelen naar steeds een volgend stukje van het verhaal op de route. Ben je rond, dan hang je een kerstbal met een mooi versierde wens in de verlichte kerstboom. Je vindt de knutselballen met viltstiften onder de boom.

W oudekerkgemeente.nl/QRST voor informatie en download. Op vrijdagmiddag 30 december tussen 14.00 en 15.30 uur is de Oude Kerk open en kun je je eigen kerstbal weer op komen halen.

COLUMN

Geen plaats in de herberg voor 1F'er?

In de jaren negentig kwamen grote groepen vluchtelingen uit Afghanistan onder meer naar Nederland. De regering was bang dat daar ook mensen tussen zaten die in hun eigen land misdaden hebben begaan. Die moesten worden geweerd. Dat mag op grond van artikel 1F van het Vreemdelingenverdrag van de Verenigde Naties.

Alleen de manier waarop dat gebeurt strookt niet met de beginselen van de rechtsstaat. De Nederlandse regering heeft in 2000 namelijk een zogeheten 'Ambtsbericht' laten opstellen over de situatie in Afghanistan. Dat komt tot de conclusie dat alle officieren en onderofficieren van de Afghaanse veiligheidsdienst schuldig moeten worden geacht aan mensenrechtenschendingen. Zij heten in het politieke jargon 'Vluchteling met 1F-status'.

Normaal laat je politie en openbaar ministerie dit soort gevallen onderzoeken om de daders voor de rechter te brengen. Nederland heeft daar niet voor gekozen. Het vreemdelingenrecht zorgt er namelijk voor dat ze geen status in Nederland krijgen, op grond van alleen de bewering in het Ambtsbericht dat ze misdaden tegen de menselijkheid hebben bedreven.

Op 'legale' wijze de illegaliteit ingeduw

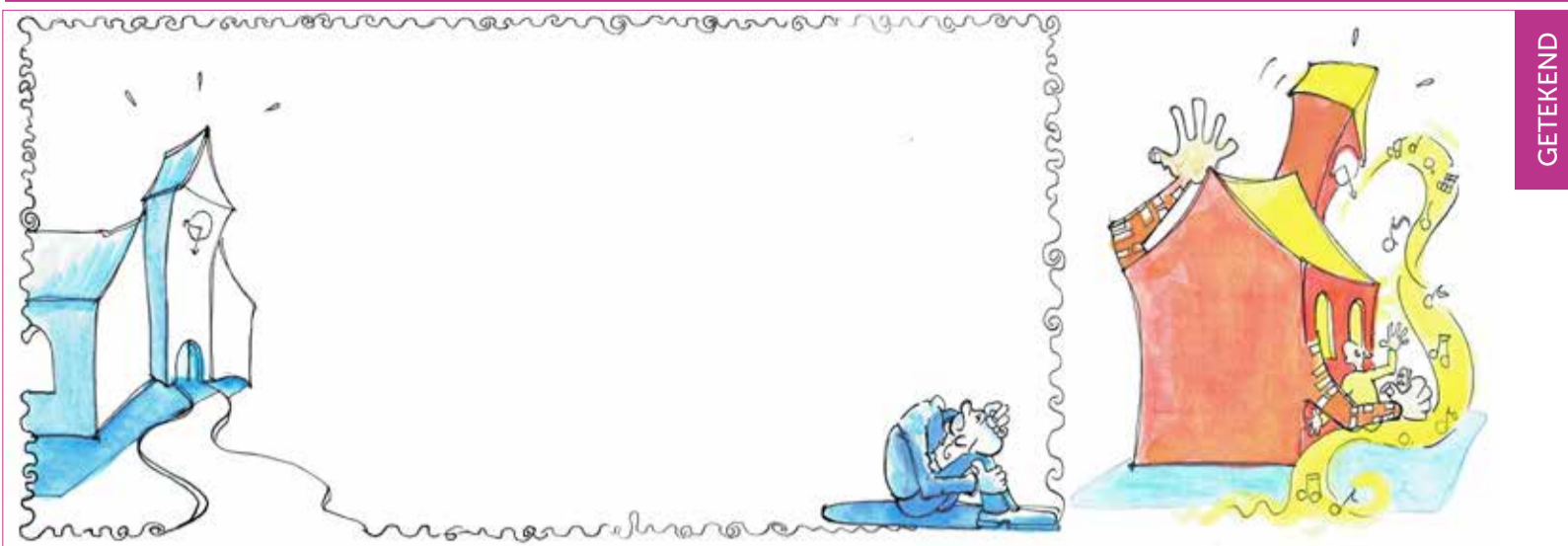
In Zoetermeer woont zo'n vluchteling met 1F-status. Hij was overigens een burgerambtenaar in Afghanistan. Hij is hier christen geworden en kan op grond daarvan niet worden uitgezet naar Afghanistan. Hij is lid van de Protestantse Wijkgemeente Zoetermeer-Noord. De staat der Nederlanden blijft tegen beter weten in vasthouden aan het eerder genoemde Ambtsbericht. Dus een 'politiek-bestuurlijk-juridische constructie' zorgt er voor dat hij weliswaar niet zal worden uitgezet omdat hij christen is, maar houdt ook tegen dat hij een verblijfsstatus krijgt. Hij wordt dus op 'legale' wijze de illegaliteit ingeduw.

Hij krijgt geen BSN-nummer, geen (zorg)verzekering en mag ook niet werken. De man is officieel erkend door Nederlandse instanties als mantelzorg voor zijn hulpbehoevende ouders. Maar werken, nee, dat kan niet. De betrokken persoon is dit jaar 23 jaar in Nederland! Deze zaak 'loopt' nog bij de Raad van State. En wij maar roepen dat Nederland zo'n gaaf land is dat de rechtsstaat hoog in het vaandel heeft. Eh ...?

• Fien Meiresonne

Alle vaste contactgegevens en adressen vindt u op pagina 4 van deze krant.

Bel of mail of kijk op de aangegeven websites voor actuele informatie. De KiZ-agenda op kerkinzoetermeer.nl houdt alles actueel.

GETEKEND

ACTUEEL

Welkom bij de Kerst Inn op Eerste Kerstdag

Hooft en zegt het voort: iedereen, groot en klein, is van harte welkom bij de Kerst Inn, traditioneel georganiseerd door de Nicolaasparochie en de Protestantse Gemeente Zoetermeer. Je kunt vrij naar binnen lopen. Gast: 'Twee jaar geleden was ik er ook. Warm, feestelijk en gezellig!'

gezelligheid en traditie
ontmoeting en muziek
bekende kerstliederen
verhaal en een spel
een heerlijk buffet

Eerste Kerstdag, zondag 25 december, 16.00-21.00 uur; 't Centrum, Frans Halsstraat 1 T 079-321 22 31 of 079-342 31 12 F [facebook.com/Kerst-Inn-Zoetermeer](https://www.facebook.com/Kerst-Inn-Zoetermeer)

PELGRIMSVIERING

Uitkijken naar licht

NIEUWE KANS • Kerstmis, het feest van het licht. Het feest van de geboorte van het licht dat in de wereld kwam: Jezus. Wat kwam Hij ons brengen? Wat betekent dat voor ons?

We kijken weer uit naar dat licht, het licht van Kerstmis. Het gaat om dat Kindje dat deze dagen opnieuw wordt 'geboren'. Het gaat daarbij om de achterliggende kerstgedachte: aan 'de ander' denken, aan degene die eenzaam is of het moeilijk heeft.

Verlangend naar een welkom en een warmere wereld

Een gedachte die past bij De Pelgrim. Kerst is tegenwoordig vaak verworden tot een commercieel feest waarin die kerstgedachte soms ver te zoeken is. Helaas. Jezus, dat Kind, kwam echter naar deze wereld om te redden, om het verlorene te zoeken. De herdere – de minst aanzienlijke mensen in die tijd – waren de eersten die knielden voor Jezus, de Zoon van God. Het hart van dat Kind Jezus gaat uit naar het verlorene, naar het kwetsbare.

Hoe gaat dat bij ons? Wij mogen uitzien in verwachting. Koud en verlangend naar een warmere wereld, speurend of al het harde in onze wereld misschien al een beetje zacht wordt. Een wereld waarin lang niet iedereen meer welkom is. Een wereld die in brand staat. Een wereld, een schepping, waarmee we niet liefdevol omgaan. Maar gelukkig, we krijgen een kans om dat te veranderen. Opnieuw! We mogen feestvieren en genieten van de kerstliederen en samen dat toch ook weer spannende kerstverhaal lezen. En ten slotte wensen we elkaar een 'zalig' Kerstfeest.

25 december, 11.00-12.00 uur, Pelgrimskerk, Eerste Stationsstraat 86 E info@depelgrimzoetermeer.nl

Hans van der Bilt
TEAM DE PELGRIM

DE PELGRIM

Ochtendgebed: elke werkdag 7.30-8.00 uur

Ontbijt: elke werkdag 8.00-8.45 uur

Koffie-, thee- en aandachtscenkerij: voorlopig niet open

[Open Pelgrimskerk ook niet!]

Emmaüswandeling: elke vrijdag 10.30-12.00 uur, Balijhoeve, Kurkhout 100

Pelgrimsviering

11 december, 9.30-10.30 uur, Pelgrimskerk

Langeafstandswandeling

11 december, 10.30 uur
verzamelen bij de Pelgrimskerk;
€ 10 T 06-2497 5092

Creamiddag

13 december, 13.30 uur;
consistorie Pelgrimskerk; € 5

Taizéviering

18 december, 19.30 uur, De Wijngaard, Moeder Teresasingel 100 en op de website.

Meer informatie over deze activiteiten staat in Gaandeweg

PERRON OOSTERHEEM

Perronmeeting: elke zondag 11.30 uur

Inloop Fitte Fifties: elke maandag 10.00-12.00 uur

Open kerk: elke dinsdag 13.00-16.00 uur

Ontmoetingslunch: elke woensdag 12.00-13.00 uur

Inloop 55+: elke donderdag 16.00-18.00 uur

Wandelclub 55+: elke vrijdag 10.00-11.00 uur

Pionieren met een kerstmusical: welkom!

In het kader van het project Gezin-Kerk-School van Perron Oosterheem, studeren zo'n veertig kinderen van basisschool De Oranjerie onder leiding van Timo Hagendijk een kerstmusical in. In november is die al in de 'grondverf' gezet, het *fine tunen* gebeurt op de woensdagen 7, 14 en 21 december, 13.00-14.30 uur in de Oosterkerk. Zin en tijd om te helpen? Graag! De musical wordt uitgevoerd op woensdag 21 december om 13.30 uur. Van harte welkom! (En misschien ook op zaterdag 24 december om 19.00 uur ... Houd de website in de gaten!)

T 06-5095 4628 E pionier.oosterheem@gmail.com

Perronmeetings

Elke zondagmorgen om 11.15 uur in de kerkzaal van de Oosterkerk – zij-ingang. Zie ook de website en pagina 4 van *Kerk in Zoetermeer*.

Ontmoetingslunches

Elke woensdag in de ontvangstruimte van de Oosterkerk. Op 28 december en 4 januari houden we vakantie.

12.30 uur; €4; opgeven bij Fred Cammeraat T 06-2304 4470

Breiclub

Elke twee weken op maandag in de ontmoetingsruimte van de Oosterkerk.

12 december, 14.00-16.00 uur;
bijdrage € 1; E tanniejorna@gmail.com

INLOOP OPEN ICHTHUS

Elke woensdag van 10.00 en 12.00 uur welkom in de Ichthuskerk, Parkdreef 258.

Thea Streef T 06-2095 7228
en Jenny van den Berg
T 079-351 22 40

INLOOP DE HERBERG OUDE KERK

Elke dinsdag van 10.00 tot 12.00 uur in De Herberg naast de Oude Kerk, Dorpsstraat 59. Welkom!

T 06-2009 2729 E loes.landlust@ziggo.nl
W oudekerkgemeente.nl

OPEN KERK

Open Oosterkerk

Elke di 13.00-16.00 uur.

E p.j.van.daalen@casema.nl

Open Ichthuskerk

Elke wo 10.00-12.00 uur.

E mail@antonvandijken.nl

Open Oude Kerk

Elke vr 14.00-15.30 uur.

E jokevanderkrukkrop@gmail.com

Open Lichtzijde

Elke ma en do 14.00-15.30 uur.

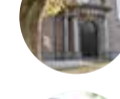
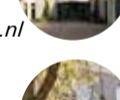
Broekwegzijde 196

W lichtbakenzoetermeer.nl/openkerk

Open Kompas

Elke di 10.00-12.00 uur

T 06-1322 5946

INLOOPHUIS ROKKEVEEN

Elke vrijdag in De Regenboog van 10.00-13.00 uur

Middagpauzediens van 11.30-12.00 uur

Elke vierde vrijdag maaltijd om 12.00 uur (week voorafgaand opgeven)

Middagpauzediens voorganger

2 december Matthé Vermeulen

9 december Marga Schipper

16 december Kerstdiner en -viering (opgeven bij Wil)

23 en 30 december is er geen inloophuis.

muzikale begeleiding

Geert Stauttener

Aad Baak

Oudejaarsinloop: welkom!

Op Oudejaarsdag, zaterdag 31 december, staat het inloophuis open voor iedereen die even gezelligheid zoekt op deze dag. Er is koffie en thee met oliebollen en appelflappen. Daarna volgt een drankje en hapje. De toegang is gratis; er staat wel een bus bij de uitgang waar u iets in mag doen tegen de kosten. Opgeven niet nodig. Iedereen is van harte welkom tussen 15.00-18.00 uur.

Nathaliegang 263 T (079) 361 33 65 E wil.bettenhussen@gmail.com

Gezegend kerstfeest

En een hoopvol 2023

ChristenUnie SGP Zoetermeer

Geloof jij net als wij dat detentie en criminaliteit niet het laatste woord mogen hebben? Geloof jij ook in herstel van de gevangene en wil jij daaraan je steentje bijdragen? Word dan

kantoorvrijwilliger bij Gevangenzorg Nederland

Op dit moment hebben wij dringend behoefte aan een vrijwilliger die ons op kantoor in Zoetermeer helpt met praktische klussen rond de herstelrechtscursussen die we in de gevangissen geven. We denken aan twee dagdelen per week.

Kijk op Vacature.kantoorvrijwilliger.gevangenzorgnederland.nl of mail [Annemieke den Boer](mailto:Annemieke.den.Boer@gevangenzorgnederland.nl): a.denboer@gevangenzorgnederland.nl

Advertenties

THEMA

Indringend werk van Syrische kunstenaar in Zoetermeer

STATUSHOUDER • Deze herfst exposeerde beeldend kunstenaar Adnan Alloush met indringend en aangrijpend werk in Kunstgarage Franx aan de Vlamingsstraat in Zoetermeer.

In Syrië had deze kunstenaar een eigen galerie en hij was ook docent aan verschillende universiteiten. Nu leeft hij als statushouder in Zoetermeer. Het tekenen en schilderen heeft hij weer opgepakt

en de afgelopen maanden heeft hij veel gewerkt in het atelier van Kunstgarage Franx. De schilderijen en tekeningen van Adnan Alloush hebben veel vaart – of moeten we zeggen: onrust?

Er zijn vooral mensen te zien in zijn verbeeldingen. De tekeningen zijn in zwart- en grijs tinten, in de schilderijen zit wel enige kleur. 'Wat ik zie, neem ik op in mijn hoofd en teken ik', zegt hij zelf over zijn onderwerpen. Hij tekent 'de problemen van kinderen en families in Syrië'. De tentoonstelling heette niet voor niets 'Lijden'.

W kunstgaragefranx.nl/gerealiseerde-exposities/ > adnan-alloush

• Tekst en foto's: Willy Tieman

CULTURELE AGENDA

Alle culturele activiteiten met toelichting staan ook op www.kerkinzoetermeer.nl

Carillonconcerten

12.00-13.00 uur, vanaf toren Oude Kerk

Beiaardier Gijsbert Kok nog één keer in Zoetermeer

In december zal de Haagse beiaardier Gijsbert Kok voor de laatste keer het Zoetermeerse carillon bescapen. Jarenlang heeft hij de bespelingen verzorgd in Zoetermeer. Zijn bespelingen worden overgenomen door Johan van Oeveren. Kom nog één keer genieten van het spel van deze Haagse beiaardier op 17 december!

• 17 december Kerstprogramma

Gijsbert Kok geeft een concert met veel bekende kerstliederen uit Nederland, Engeland (de befaamde *Carols*) Frankrijk, Duitsland en Polen.

• 7 januari Nieuwjaarsconcert

Johan van Oeveren bespeelt de beiaard en laat werken horen van Strauss en Puccini: walsen en opera-melodieën.

W herbergoudekerk.nl

Lunchpauzeconcerten Oude Kerk

elke woensdag 12.45-13.15 uur W herbergoudekerk.nl

- 7 december Thea Riesebos – orgel en Maud Sauer – hobo
- 14 december Erwin Weerstra – vleugel
- 21 december Ronald de Jong – Kerstconcert!
- 28 december Duo Heemsbergen & Van Jaarsveld – klarinet en vleugel

Na-de-lunchconcerten Oosterkerk

Welkom bij de Na-de-lunchconcertjes in de Oosterkerk, steeds op de tweede dinsdag van de maand.

- 13 december Met pianiste Antoinette Lammers achter de piano. Thema 'Berceuse', waarin als rode draad het wiegelied zich voortbeweegt door het programma. Zij speelt werken van Corelli, Bach, Liszt, Brahms, Gade en Mendelssohn, en ook de Kerstsonatine van Louis van Dijk.
- 10 januari Concert met klarinet en piano. Werken van Mozart en Bach en Williams. Voor dit concert staan Timo Hagendijk (klarinet) en Johan van Oeveren (piano) garant.

13.00-13.45 uur, Oosterheemplein 320 T 06-4803 7180 (Johan van Oeveren)

Regenboogmuziek

Kerstconcert met de zusjes Pedano

Anuschka Pedano, altviool, en Maria Pedano, hobo en zang, geven een Kerstconcert in De Regenboog met piano-begeleiding. De Zoetermeerse zusjes brengen een sfeervol programma met muziek en

zang, waarbij het Kerstgevoel zeker niet zal ontbreken. Wees erbij!

14 december, 20.15 uur; Kerkelijk Centrum De Regenboog, Nathaliegang 263; € 16,50 / tot 25 jaar € 5 / Zoetermeerpas: gratis; reserveren W regenboogmuziek.nl

Kerstconcert Worship & Teens 'Nooit meer donker'

Op 17 december geeft het enthousiaste koor Worship met fantastische band om 19.30 uur in de Oosterkerk een Kerstconcert. Ook de tieners doen mee, alles onder leiding van Willemdirk van den Berg. Het thema is 'Nooit meer donker'. Van harte uitgenodigd om zo het Kerstfeest mee te vieren waarin Jezus als eeuwig Licht naar ons toe kwam.

Kaarten via worshipzoetermeer.nl of aan de zaal: € 7,50 / scholieren € 5; Arianne Hak & Henne van der Slik E bestuur@worshipzoetermeer.nl

KERK MUZIEK

Advent: verlangen en ongeduld

'De muziek zit niet in de noten, maar in de stilte ertussen.' Op deze uitspraak van Mozart kun je parafaseren: Kerst kan niet bestaan zonder Advent. Pasen bestaat niet zonder de Passie-, Veertigdagen- of Lijdenstijd. En de erediensten kunnen niet bestaan zonder opbouw en ordening. De Bijbel begint al met ordening: 'In het begin schiep God de hemel en de aarde' (NBV21). Deze ordening wordt steeds verder verfijnd. Wij zijn onderdeel van deze ordening en we kunnen niet zonder. Om onze wereld te begrijpen proberen we zelfs alles te ordenen in 'hokjes'. Zo is ons jaar ingedeeld in seizoenen: lente, zomer, herfst en winter. Van zaaien, naar bloeien, oogsten naar rusten. Steeds leven we naar iets nieuws toe. Het kerkelijk jaar is onderverdeeld aan de hand van de grote feesten. Kerst, Pasen, Pinksteren. Na Pinksteren breekt de 'rustperiode' in het kerkelijk jaar aan. Maar een feest kun je niet vieren zonder voorbereiding.

In de Advent bereiden we ons voor op ons eerste grote feest: Kerst. In onze donkere wereld verschijnt het licht. We brengen ons verlangen naar dat licht tot uitdrukking. We zijn opgetogen: 'Het licht komt er (bijna) aan!' We zijn ongeduldig: 'Wanneer komt het licht nu in onze wereld?' We kunnen haast niet wachten tot het zover is. In de kerkmuziek herken je dit verlangen en dit ongeduld. Soms afgewisseld met hopeloosheid. Van een schreeuw: 'Kom tot ons, de wereld wacht', via een intocht: 'Hef op uw hoofden, poorten wijd! Wie is het, die hier binnenrijdt' en een wanhopig vragen: 'Zal er ooit een dag van vrede, zal er ooit bevrijding zijn', naar: 'God lof! Nu is gekomen Gods aangename tijd'. Alle emoties komen in onze kerkliederen aan bod. Blijdschap als we vooruitlopend op het feest al iets van het licht mogen ontvangen. Maar het is nog geen Kerst. Nog niet.

• Arie Vooijs

KERKMUSICUS EN KIZ-MEDEWERKER

Decemberpuzzel

Horizontaal:

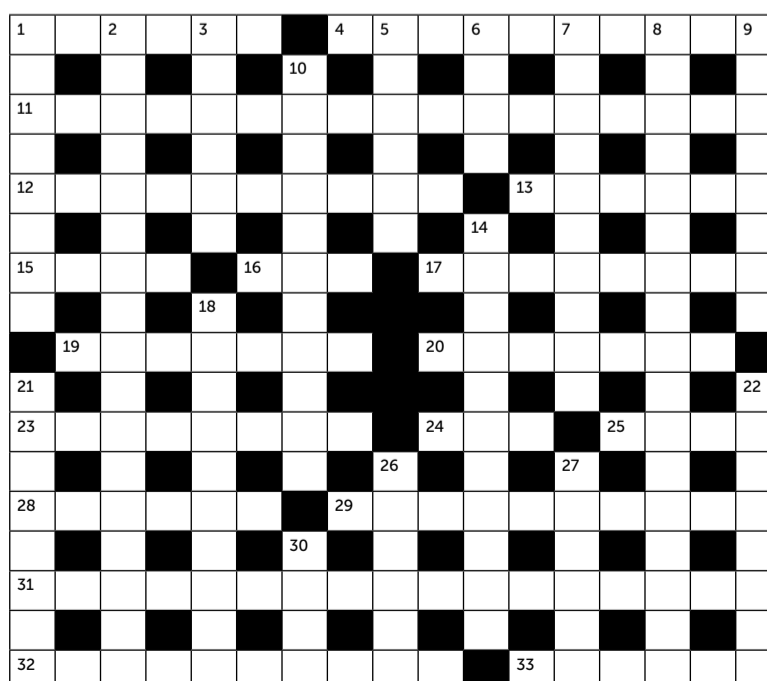
1. Menig ... stond laag in de zomer van 2022
4. Yentl & De Boer of Plien & Bianca
11. Biden wil dat Poetin berecht wordt als ...
12. Magazine over lief en leed in Lierbeek
13. Minnares van Tristan
15. Centennium
16. Daar weten ze in Ter Apel alles van
17. Knellend kledingstuk, prins Claus wierp het weg
19. Honoreren
20. Hiermee maak je textiel met twee naalden
23. Insect van de familie Sylphidae
24. Club van Cody Gakpo
25. Van Baerle... of Cocktail...
28. Moeder, die de Nobelprijs voor de vrede kreeg
29. Grote kerk waar een bisschop zetelt
31. Onmisbaar apparaatje, vooral in de avonduren
32. Bijwoord, synoniem van 'toch'
33. Komt veel voor bij biljarten, kan ook pijn doen

Verticaal:

1. Carnivoor
2. Hier raakten Arib en Bergkamp onlangs in verzeild
3. Zelfzuchtig persoon
5. Tekstgedeelte met aantal regels
6. Gebouw dat vaak door een kloosterorde gebruikt wordt
7. Inwendig onderzoek van deel van het lichaam
8. Beroep bij een krant
9. Oorspronkelijke tekst
10. Daar gaat het decembernummer van KIZ onder andere over
14. Hinder, veroorzaakt door wind
18. Platte lepel, soms samen genoemd met klikken
21. Ontvangende natie
22. Ongemanierde supporter
26. Rivier, die uitmondt in de Dode Zee
27. Periode voorafgaand aan Kerst
30. Rivier in Italië

Maak kans op een mooie prijs!
We verloten drie boeken onder de inzenders van de juiste oplossing. Insturen **uiterlijk dinsdag 27 december** als foto of scan bezorgen of per post naar: Redactie Kerk in Zoetermeer E lezers@kerkinzoetermeer.nl Starrebos 57 2716 JV Zoetermeer

Puzzelplezier gewenst!

• Jan Blankespoor

PERSPECTIEF

In deze zesde jaargang 2022 van 'Kerk in Zoetermeer' belichten we in de Perspectief-rubriek een uitgekozen tekst uit het leesrooster van Taizé 'Elke dag de Bijbel open'.

Ga terug naar je eigen land!

'Ga terug!' Dat hoor je zeggen in gesprekken over asielzoekers. Het trof me dat dit ook gezegd wordt tegen Ruth, één van de bekendste migranten uit de Bijbel. De Moabitische Ruth reist met haar joodse schoonmoeder Noömi mee naar Bethlehem. En Noömi zegt: 'Ga terug! Dat is beter voor je!' Ook vandaag worden mensen teruggeduwd naar waar ze vandaan komen. 'Pushbacks.' 'Opvang in de eigen regio.' Daar voel je je meer thuis, zeggen ze. Is dat zo? Ik moet denken aan die vrouw uit Voorburg die uit een Afrikaans land hiernaartoe gevlucht is. Zij had als meisje geen leven daar. Wat is ze dankbaar dat ze haar dochter een beter leven kan geven. Hier en zeker niet daar.

'Ga terug!' zegt Noömi. Maar kun je wel terug als je eenmaal weg bent? Ruth is niet meer thuis in Moab, sinds ze verliefd was geworden op die joodse immigrant, met z'n rare gewoontes. En nu hij is gestorven kan ze niet meer terug. Ze moet verder, met Noömi. En hopen dat die God van Israël, van wie ze had gehoord, er ook voor haar zou zijn.

Daar staat Ruth. Geen weg terug. Maar ook geen zicht op een nieuw leven. Wat een onzeker bestaan! Ik voel me schamteloos rijk als ik denk aan mensen die vluchten omdat ze in hun land geen leven hebben en dan in Ter Apel terecht komen. Jaren van voorlopigheid en onzekerheid. Ik weet niet precies hoe het moet: eerlijk asielbeleid. Maar ik weet wel, dat je niet zomaar kunt zeggen: 'Ga terug!'

Ruth ging niet terug. Zij ging verder. In vertrouwen: 'Jouw land is mijn land. Jouw God is mijn God.' Ze vond een nieuw thuis en werd gezegend. En uitgerkend zij, de Moabitische, werd één van de voormoeders van Jezus. Gelukkig maar dat zij zich niets aantrok van 'Ga terug naar je eigen land!'

• ds. Els van der Wolf-Kox
ZOETERMEER-ZUID

Karel Gomes, 'Ruth', Bijbelse beeldentuin in Hoofddorp
W bijbelsetuininhoofddorp.nl/ruth en het boek
'Bijbelse beelden in de polder' (Weesjoannes, 2007)

LEESROOSTER

Elke dag de Bijbel open

Deze dagelijkse bijbelteksten worden tijdens het middaggebed in Taizé gelezen. De verwijzing geeft een wat langere tekst aan. Het hele leesrooster voor deze maand kunt u downloaden van www.kerkinzoetermeer.nl

ZON. 11 DECEMBER *Matteüs 11:2-15*
Jezus zei over Johannes de Doper:
Hij is degene over wie geschreven staat:
Let op, ik zend mijn bode voor je uit,
hij zal een weg voor je banen.

MA. 12 DECEMBER *Romeinen 8:22-27*
Paulus schreef: In de hoop zijn we gered.
Als we echter nu al zouden zien waarop
we hopen, zou het geen hoop meer zijn.
Maar als wij hopen op wat nog niet
zichtbaar is, blijven we in afwachting
daarvan volharden.

DI. 13 DECEMBER *1 Johannes 3:14-20*
Johannes schreef: We moeten niet
liefhebben met de mond, met woorden,
maar waarachtig, met daden.

WO. 14 DECEMBER *Jeremia 17:14-17*
Jeremia zei: Genees mij, Heer, dan zal ik
gezond zijn, red mij, dan zal ik veilig zijn.
Kon ik u niet altijd prijzen?

DO. 15 DECEMBER *Matteüs 5:13-16*
Jezus zegt: Jullie zijn het licht in de wereld.
Jullie licht moet schijnen voor de mensen,
opdat ze jullie goede daden zien en eer
bewijzen aan jullie Vader in de hemel.

VR. 16 DECEMBER
1 Tessalonicenzen 5:12-22
Paulus schreef: Wees altijd verheugd,
bid onophoudelijk, dank God onder alle
omstandigheden.

ZA. 17 DECEMBER *Baruch 4:36-37*
God zei tot zijn volk: Kijk en zie welke
vreugde God je brengt.

ZON. 18 DECEMBER *Matteüs 1:18-23*
De maagd zal zwanger zijn en een zoon
baren, en men zal hem de naam Immanuël
geven, wat in onze taal betekent:
God met ons.

MA. 19 DECEMBER *Leviticus 26:3-13*
De Heer zei tegen zijn volk: Mijn woning zal
in jullie midden staan. Ik zal jullie God zijn
en jullie mijn volk.

DI. 20 DECEMBER *Sirach 34:14-17 (16-20)*
De ogen van de Heer zijn gericht op wie
hem liefheeft. Hij doet de ogen oplichten,
hij geneest, geeft leven en brengt zegen.

WO. 21 DECEMBER *Lucas 1:39-45*
Elisabet zei tot Maria: Gelukkig is zij die
geloofd heeft dat de woorden van de Heer
in vervulling zullen gaan.

DO. 22 DECEMBER *Lucas 1:39-56*
Maria zei: Wie honger heeft overlaadt de
Heer met gaven, maar rijken stuurt hij weg
met lege handen.

VR. 23 DECEMBER *Hebreeën 2:5-18*
Omdat Christus zelf op de proef werd
gesteld en het lijden volbracht heeft,
kan hij ieder die beproefd wordt bijstaan.

COMPASSIE IN ZOETERMEER

'Niet je afkomst, maar je toekomst is belangrijk'

INTERVIEW • In 2019 werd de gemeente Zoetermeer een van de Nederlandse steden die het *Handvest voor Compassie* tekenden. Met het principe van compassie of mededogen wordt steeds opnieuw een beroep op ons gedaan alle anderen te behandelen zoals wij zelf behandeld willen worden. Dit Handvest (zie boekbespreking hieronder) is bedoeld om wereldwijd mensen en groepen te stimuleren tot vreedzaam en humaan samenleven.

Voor de gemeente Zoetermeer vloeide uit de ondertekening voort dat er ieder jaar een gemeenteraadslid wordt benoemd als 'Ambassadeur van de Vrede'. Arco Weening, de eerste ambassadeur, werd in 2019 door *Kerk in Zoetermeer* geïnterviewd. Yvonne Bink-Winterkamp is sinds anderhalf jaar de derde Ambassadeur van de Vrede.

Wie is Yvonne Bink?

'Ik ben gemeenteraadslid voor Zoetermeer Vooruit. We werken met een inspiratiedocument in plaats van een partijprogramma. Het inspireert mij om verbinding te leggen tussen de gemeentepolitiek en iedere inwoner, ongeacht afkomst, geloof en politieke voorkeur. Niet je afkomst, maar je toekomst is belangrijk. Daarom ben ik ook als vrijwilliger actief, bijvoorbeeld bij het maatjesproject Jong Perspectief, voor kinderen die op een of andere manier tijdelijk vastlopen. Ik ben voorzitter van SportClub Zoetermeer en van de cliëntenraad van Home Instead Zuid & Oost, laagdrempelige thuiszorg voor senioren. Dat ik tot Ambassadeur van de Vrede ben benoemd ervaar ik als voortkomend uit mijn belangstelling voor de ander.'

Wat doe je als Ambassadeur van de Vrede?

'Tijdens de coronacrisis kon ik niet veel doen. Dit jaar kon er echter weer veel. Zo ben ik op bezoek geweest bij de Oekraïense vluchtelingen, die wij in Zoetermeer opvangen. We hadden ook het Eid-Al-Fitr-festival voor vluchtelingen uit islamitische landen in de voormalige penitentiaire inrichting Complex A12, maar alle statushouders mochten natuurlijk deelnemen. Organisator was het InterLevensbeschouwend Overleg Zoetermeer, waar ik veel contact mee heb en die mij ook benoemd hebben. Er was begin november ook de Week van Respect. Leerlingen van basisschool De Buut bleken heel wijs te kunnen praten over respect en met de leerlingen in het dovenonderwijs bij Kentalis had ik mooie gesprekken over respect, ondanks hun handicap. In de gemeenteraad kon ik mede namens het ILOZ-bestuur en andere politieke partijen een amendement indienen op 'Zoetermeer 2040', waarmee een alinea toegevoegd werd over compassie: *'Zoetermeer is mijn thuis en brengt het positieve in ons naar boven; inwoners laten zich leiden door respect, begrip, waardering, liefde, mededogen, zorg voor een ander en compassie: behandel een ander zoals je zelf behandeld wilt worden.'*

Dit gaat iedereen aan! Ook alle politieke partijen. Normaal gesproken loop ik mee met de vredesmars in de Vredesweek in september. Dit jaar werd dat een stilte-event op het Dobbe-eiland. Daarna bezochten we de tentoonstelling in Kunstgarage Franx (zie pagina 7 in dit nummer, JB). En onlangs werd ik gevraagd om in de bibliotheek de Boekenweek te openen.'

Hoe doet Zoetermeer het met de opvang van vluchtelingen?

'Ik merk dat statushouders en bijna-statushouders en Oekraïners in onze stad tevreden zijn met hun opvang. In de Randstad is de opvang sowieso een groot probleem, omdat er te weinig woonruimte is om door te kunnen stromen naar een woning. De wachtlijsten zijn gigantisch lang, je hebt dus niet veel te bieden. De voormalige penitentiaire inrichting wordt nu vooral gebruikt voor de opvang van ongeveer 500 statushouders en er komen nu nog rond de 150 plekken voor flex-opvang bij. Deze mensen wachten op het vrijkomen van woningen elders. Verder heeft Zoetermeer veel Oekraïners opgevangen. Uiteindelijk vind ik dat Zoetermeer het niet slecht doet!'

• Jan Blankespoor

UITGELEZEN

Twaalf stappen naar een betere wereld

'Wens voor een betere wereld' schrijft Karen Armstrong boven het eerste hoofdstuk van haar boek *Compassie*. Dat de wereld beter wordt als mensen anders met elkaar omgaan, mag duidelijk zijn. Hoe dat te verwezenlijken geeft zij in een twaalfstappenplan aan. Karen Armstrong (1944) is een Britse schrijfster en godsdienstwetenschapper. In 2007 won zij een geldprijs van Technology, Entertainment and Design (TED), die zij inzette om de wereld wat vriendelijker te maken. Op haar initiatief werd het *Charter for Compassion* opgesteld, een handvest om compassie weer in het middelpunt van het religieuze en morele leven te plaatsen. Compassie is meer dan alleen medelijden, betoogt Armstrong. 'Het is onze drijfveer om ons onvermoeibaar in te zetten voor het verzachten van het leed van onze medeschepselen, om afstand te doen van onze troon in het middelpunt van onze wereld en daar een ander plaats te laten nemen.' Ieder mens bezit het vermogen tot compassie, maar dat moet gekoesterd, ontwikkeld en getraind worden. Aan de basis van het boek staat 'de gulden regel', die in ieder hoofdstuk opnieuw wordt genoemd. Eigenlijk hebben alle religies een versie van die regel:

Behandel anderen zoals je zelf behandeld wilt worden. Wie wil dat niet? Maar waarom gaat het dan toch zo vaak fout, op kleine en op grote schaal? Karen leert ons aan de hand van het twaalfstappenplan onze hersens op een positieve manier te beïnvloeden. 'De grote wereld verbetert alleen als we onszelf trainen in het beantwoorden van steeds dezelfde vragen: Wie is die ander eigenlijk, hoe voelt die zich? We moeten niet oordelen, maar elkaar proberen te begrijpen.' Alle stappen worden in afzonderlijke hoofdstukken behandeld en zijn voorzien van veel voorbeelden uit verschillende religies, uit mythologische verhalen en uit het gewone dagelijkse leven. Karen Armstrong schrijft een bevlogen, toegankelijk en leerzaam verhaal.

Wat zou het mooi zijn die twaalf stappen te nemen. Als alle mensen ... Ja, dan wordt de wereld beter.

• Hanneke Lam

Karen Armstrong, *'Compassie'*,
Amsterdam/Antwerpen:
De Bezige Bij, 2017

